

KS. KRZYSZTOF BARDSKI

Ἡ κοινὴ διάλεκτος  
**JEZYK GRECKI  
NOWEGO TESTAMENTU**

**Podręcznik**

Wydanie zrewidowane i poprawione



*Vocatio*

Oficyna Wydawnicza VOCATIO  
Warszawa

Konsultacja naukowa:  
*prof. dr hab. Michał Wojciechowski*

Łamanie:  
*Tadeusz Zawadzki*

Ryciny:  
*Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de liturgie* (t. I–XIV, Paris 1907–1939)

Ilustracje:  
*ks. Krzysztof Bardski*

Wydanie siódme (2022)

Copyright © 1999 by Oficyna Wydawnicza VOCATIO

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Książka, ani żadna jej część, nie może być przedrukowywana ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy.

W sprawie zezwoleń należy zwracać się do:

Oficyna Wydawnicza VOCATIO  
02-798 Warszawa, ul. Polnej Róży 1  
e-mail: [vocatio@vocatio.com.pl](mailto:vocatio@vocatio.com.pl)

Redakcja: tel. 504 793 694  
Dział handlowy: tel. 508 091 946  
e-mail: [handlowy@vocatio.com.pl](mailto:handlowy@vocatio.com.pl)

Księgarnia internetowa:  
e-mail: [sklep@vocatio.com.pl](mailto:sklep@vocatio.com.pl)  
[www.vocatio.com.pl](http://www.vocatio.com.pl)

ISBN 978-83-7829-095-7

# Wstęp



Święta Teresa od Dzieciątka Jezus pisała: *Gdybym była kapłanem, dogłębnie uczyłabym się języków hebrajskiego i greckiego, by móc poznawać myśl Boga w takiej postaci, w jakiej On sam zechciał nam ją objawić w ludzkim języku.*

Pan Bóg objawił nam słowa Nowego Testamentu w greckim dialekcie koine, czyli dialekcie „wspólnym”. Koine stanowi swoistą wersję języka greckiego, jaką posługiwały się ludy basenu Morza Śródziemnego od III w. przed Chr. W koine dogadywali się Asyryjczycy z Egipcjanami, Żydzi z Kartagińczykami, Rzymianie z Grekami, jednym słowem, pełnił tę rolę, którą dzisiaj odgrywa język angielski. Można by nawet powiedzieć, że greka klasyczna tak ma się do greki koine, jak angielski Szekspira do angielskiego, jakim porozumiewa się, dajmy na to, Polak z Portugalczykiem.

Nowy Testament powstał w koine, aby jak najwięcej ludzi mogło go zrozumieć. I ty możesz czytać Słowo Boże w oryginale! Tym bardziej, że samo Pismo Święte mówi, iż *nie mają tej samej mocy słowa przełożone na inną mowę* (Syr, Prolog 21–22).

Niniejszy podręcznik jest owocem kilku lat nauczania greki Nowego Testamentu w Warszawskim Metropolitalnym Seminarium Duchownym i na Akademii Teologii Katolickiej. Został tak zaprojektowany, by materiał można było zrealizować w ciągu jednego roku, przerabiając jedną lekcję na tydzień. Słownictwo obejmuje wszystkie wyrazy, które pojawiają się ponad 70 razy w tekście Nowego Testamentu, oraz ważniejsze terminy teologiczne. Materiał gramatyczny obejmuje formy, które regularnie goszczą na kartach Biblii. Pominięto rzadsze odmiany (np. *plusquamperfectum*, *optativus* itp.) oraz wyjaśnienia, które filolodzy mogą uważać za ważne, ale zwykłemu śmiertelnikowi nie są potrzebne do zbawienia.

Podręcznik ten bowiem jest przeznaczony dla tych, którzy chcieliby nauczyć się greckiego na tyle, by choć trochę móc obcować z oryginalnym tekstem Nowego Testamentu i nie zanudzić się na śmierć wkuwając słówka i odmiany.

Życzę duchowej przygody spotkania ze Słowem Pana, dobrej zabawy przy rozwiązywaniu zagadek i nie zaglądania zbyt często do odpowiedzi przy odrabianiu ćwiczeń.

Jeśli sił starczy, to zachęcam do kolejnego kroku na drodze obcowania z oryginalnym tekstem Pisma Świętego: *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne* (Vocatio, 1993).

Autor serdecznie dziękuje ks. Stanisławowi Wronce i ks. Bartoszowi Adamczewskiemu za cenne uwagi przy przygotowaniu III wydania podręcznika.

*Ks. Krzysztof Bardski*

# 1.

## Od alfy do omegi, czyli alfabet, przydechy i akcenty



Inskrypcja  
z Jil-Anderin.  
„Światło, życie”.

Duże	male	nazwa	wymowa i uwagi	transkrypcja
A	α	alfa	[a]	a
B	β	beta	[b]	b
Γ	γ	gamma	[g], przed γ, κ, ξ, χ wymawiamy jak [n]	g
Δ	δ	delta	[d]	d
E	ε	epsilon	[e]	e
Z	ζ	dzeta	[dz]	z
H	η	eta	[e]	ē
Θ	θ	theta	[th], ale można po prostu [t]	th
I	ι	jota	[i], po α, ε, o, υ wymawiamy jak [j] (dyftongi)	i
K	κ	kappa	[k]	k
Λ	λ	lambda	[l]	l
M	μ	mi	[m]	m
N	ν	ni	[n]	n
Ξ	ξ	ksi	[ks]	x
O	ο	omikron	[o]	o
Π	π	pi	[p]	p
P	ρ	ro	[r]	r
Σ	σ ζ	sigma	[s], piszemy σ na początku i w środku wyrazu, ζ na końcu wyrazu	s
T	τ	tau	[t]	t
Υ	υ	ypsilon	[y] lub [ü], po α, ε, η jak [ɨ] (dyftongi)	y (w dyftongach: u)
Φ	φ	fi	[f]	f
X	χ	chi	[ch]	ch
Ψ	ψ	psi	[ps]	ps
Ω	ω	omega	[o]	ō

Ponadto uwaga! ou czytamy jak [u]

**Samogłoski krótkie** (tworzą sylaby krótkie): ε, o  
**Samogłoski długie** (tworzą sylaby długie): η, ω  
Samogłoski zachowujące się jak krótkie albo długie: α, ι, υ





Krucyfiks z Muzeum Watykańskiego zawiera skrócony cytat J 19, 26-27: „Oto syn Twój, oto Matka twa”.



Zwiastowanie. Płaskorzeźba w kości słoniowej

## Teksty modlitw

Na początek spróbuj przynajmniej przeczytać poprawnie i dla wprawy przepisać:

### 1. Znak krzyża

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς  
καὶ τοῦ Υἱοῦ  
καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

### 2. Ojciec Nasz

(Mt 6) <sup>9</sup> Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,  
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

<sup>10</sup> ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,  
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,  
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

<sup>11</sup> Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν  
σήμερον,

<sup>12</sup> καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν,

<sup>13</sup> καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,  
ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

### 3. Zdrowaś Maryjo

Χαῖρε, Μαρία, κεχαριτωμένη,

ὁ Κύριος μετὰ σοῦ·

εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί,

καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς

τῆς κοιλίας σου, Ἰησοῦς.

Ἁγία Μαρία, μήτερ τοῦ Θεοῦ,

προσεύχου ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν,

νῦν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ

τοῦ θανάτου ἡμῶν. Ἀμήν.

### 4. Chwała Ojcu

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ

καὶ ἁγίῳ Πνεύματι,

ὡς ἦν ἐν ἀρχῇ καὶ νῦν καὶ ἀεὶ

καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

# 2.

## Spotkanie z Jezusem, czyli druga deklinacja i czasownik *być*

II deklinacja, rzeczowniki *bóg* (*masculinum* — rodz. męski) i *czyn* (*neutrum* — rodz. nijaki):

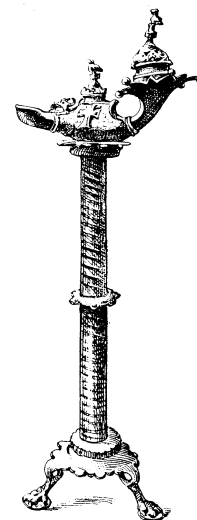
		II Masc.	II Neu.
Singularis	Nominativus (kto? co?)	ὁ θεός (bóg)	τὸ ἔργον
	Genetivus (kogo? czego?)	τοῦ θεοῦ (boga)	τοῦ ἔργου
	Dativus (komu? czemu?)	τῷ θεῷ (bogowi)	τῷ ἔργῳ
	Accusativus (kogo? co?)	τὸν θεόν (boga)	τὸ ἔργον
	Vocativus (o!)	ὦ θεέ (boże)	ὦ ἔργον
Pluralis	Nominativus=Voc.	οἱ θεοί (bogowie)	τὰ ἔργα
	Genetivus	τῶν θεῶν (bogów)	τῶν ἔργων
	Dativus	τοῖς θεοῖς (bogom)	τοῖς ἔργοις
	Accusativus	τοὺς θεοὺς (bogów)	τὰ ἔργα

Zapamiętaj końcówki i rodzajniki:

		II Masc.	II Neu.
Sg.	Nom.	ὁ -ος	τὸ -ον
	Gen.	τοῦ -ου	τοῦ -ου
	Dat.	τῷ -ῳ	τῷ -ῳ
	Acc.	τὸν -ον	τὸ -ον
	Voc.	ὦ -ε	ὦ -ον
Pl.	Nom.=Voc.	οἱ -οι	τὰ -α
	Gen.	τῶν -ων	τῶν -ων
	Dat.	τοῖς -οις	τοῖς -οις
	Acc.	τοὺς -ους	τὰ -α

*Indicativus praesentis* (tryb oznajmujący, czas teraźniejszy) czasownika *być*:

Sg.	[ἐγὼ] ja	εἰμί	jestem
	[σὺ] ty	εἶ	jestes
	[αὐτός, αὐτή, αὐτό] on, ona, ono	ἐστί(ν)	jest
Pl.	[ἡμεῖς] my	ἐσμέν	jestesmy
	[ὕμεῖς] wy	ἐστε	jestescie
	[αὐτοί, αὐταί, αὐτά] oni, one (Fem.), one (Neu.)	εἰσί(ν)	są



Rodzajnik umieszczamy bezpośrednio przed rzeczownikiem. Rodzajnik nadaje wyrazowi znaczenie zindywidualizowane i jest używany w podobny sposób jak rodzajnik określony w niektórych językach europejskich (angielski, francuski, niemiecki, hiszpański, włoski), np.:

ἄνθρωπος — jakiś człowiek, w ogóle człowiek.

ὁ ἄνθρωπος — określony człowiek, którego zna autor i adresat wypowiedzi.

Jeśli rodzajnik poprzedza jakieś słowo lub zdanie, wówczas nadaje mu znaczenie rzeczownikowe, np.:

οἱ ἅγιοι — *święci*,

ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — *ten [który jest] w niebiosach; mieszkaniec niebios*

Przymiotnik łączy się z rzeczownikiem w różny sposób. *Święty człowiek* możemy powiedzieć po grecku:

1. ὁ ἄνθρωπος ὁ ἅγιος lub ὁ ἅγιος ἄνθρωπος (tzw. szyk przydawkowy)

2. ὁ ἄνθρωπος ἅγιος lub ἅγιος ὁ ἄνθρωπος (tzw. szyk orzeczeniowy)

W zdaniach nominalnych lub z czasownikiem *być* orzecznik rzeczownikowy (np. *Bóg* w zdaniu: *Jezus jest Bogiem*) w języku greckim zawsze występuje w nominatywie i może nie mieć rodzajnika, np.:

Ὁ Ἰησοῦς Θεός ἐστίν lub Θεός ἐστίν ὁ Ἰησοῦς — *Jezus jest Bogiem* (czasownik *być* należy do tzw. enklityk, czyli słów, które tracą akcent na rzecz poprzedzającego je słowa)

## Słowniczek

καί — *i, a*

ὁ (dla masc.), ἡ (dla fem.), τό (dla neutr.) — *rodzajnik określony*

οὐ (przed słowem zaczynającym się od spółgłoski), οὐκ (przed samogłoską z przydechem słabym), οὐχ (przed samogłoską z przydechem mocnym) — *nie*

ἐν — *w (+ Dat.)*

διὰ — *przez, z powodu, ze względu na, dla (+ Acc.), poprzez, na wskroś (+ Gen.)*

τίς, τί — *кто? co?* (zawsze akcent acutus; bez akcentu: *ktoś, coś*)

θεός — *bóg (teologia, ateista, teozofia)*

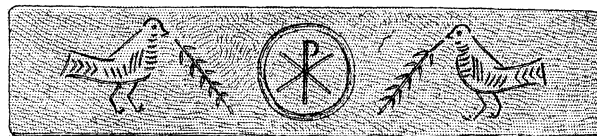
ἄνθρωπος — *człowiek (antropologia, filantropia)*

οὐρανός — *niebo (uranoskopia, uranografia)*

ἔργον — *czyn (ergonomia)*

ἅγιος, -α, -ον — *święty, święta, święte (hagiografia)*

Ἰησοῦς — *Jezus*



## Kącik biblijny

Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ὁ Θεός.

Święty, święty, święty Bóg (Ap 4, 1)

Τί ἐστίν ἄνθρωπος;

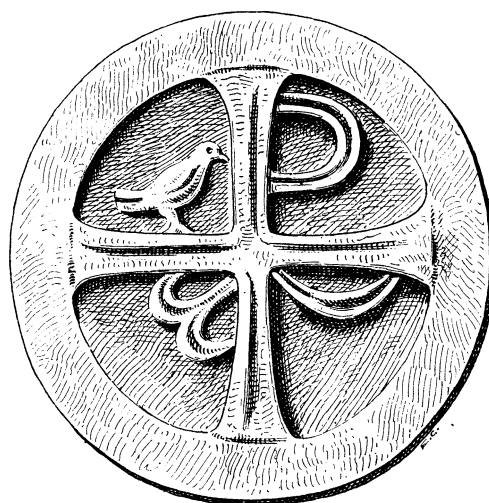
Czym jest człowiek? (Ps 8, 5; 143, 3; Hi 7, 17)



Medalik z III w.  
Znajdź fragment Ap 4, 1.

# Ἄνθρωπός τις καὶ ὁ Ἰησοῦς

Ὁ ἄνθρωπος· Σὺ τίς εἶ;  
 Ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ἄνθρωπος καὶ  
 Θεός.  
 Ὁ ἄνθρωπος· Ὁ Θεὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐστίν.  
 Ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ, Θεός, διὰ τοὺς ἀνθρώπους  
 ἄνθρωπός εἰμι.  
 Ὁ ἄνθρωπος· Τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἅγια  
 οὐκ εἰσίν.  
 Ὁ Ἰησοῦς· Ἐν τῷ Ἰησοῦ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ  
 ἅγιοι εἰσιν.  
 Ὁ ἄνθρωπος· Ἰησοῦ, σὺ εἶ ἅγιος.  
 Ὁ Ἰησοῦς· Καὶ σὺ, ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ;



Płaskorzeźba z portalu w Henchir-Soltane

## ✂ Ćwiczenia

a. Przetłumacz na język polski:

1. Ἐν τῷ Ἰησοῦ ὁ Θεὸς ἄνθρωπός ἐστιν.
2. Τί ἐστίν τὸ ἔργον τὸ ἅγιον;
3. Οἱ ἅγιοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσιν διὰ τὰ ἔργα τὰ ἅγια.

b. Przetłumacz na język grecki:

1. Człowiek boży ( Boga) jest święty.
2. My nie jesteśmy świętymi.
3. Jezus jest Bogiem i Człowiekiem.

## 😊 Zagadka

Stronica tzw. Kodeksu Synajskiego z IV w. zawiera tekst Łk 15,30–16,9. Spróbuj ustalić, ile razy występuje tu znany ci spójnik καί?

